

УДК 634.23:631.527

Долгова С. В.*Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М. Ф. Сидоренка Інституту садівництва НААН, вул. Вакуленчука, 99, м. Мелітополь, Запорізька обл., 72311, Україна, e-mail: iosuaan@zp.ukrtel.net*

СОРТИ ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ОЗНАК ЧЕРЕШНІ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ НА АДАПТИВНІСТЬ

Черешня (*Cerasus avium* Moench.) відзначається раннім досяганням і досить високою поживною цінністю плодів. Вона належить до культур з високим біологічним потенціалом продуктивності, але через вплив різних факторів у річному циклі розвитку не всі сорти можуть повністю його реалізувати в кінцевий продукт – урожай. За останні роки основними дестабілізуючими чинниками, які негативно впливали на рослини, були: ранньоосінні заморозки та зимові морози, тривалі відлиги та різкі перепади температури в осінньо-зимовий період, заморозки і тривале похолодання навесні, інтенсивний розвиток грибних хвороб. Це призводило до зниження врожайності та якості плодів. Тому виділення адаптивних сортів черешні є актуальним завданням.

Об'єктами досліджень були 375 сортів і відбірних форм черешні, серед них 115 (або 85 %) – сорти українського походження, 20 інтродукованих з Росії, Чехії, Франції, США, Канади, Німеччини та відбірні форми селекції дослідної станції. Оцінювання їх стійкості за основними господарсько-біологічними показниками проводили за методиками первинного сортовивчення і державного сортовипробування протягом 2011–2015 рр. у насадженнях Державного підприємства «Дослідне господарство «Мелітопольське». Ґрунт – чорнозем південний важкосуглинковий та чорнозем південний легкосуглинковий. Схема садіння – 6×5 і 7×7 м, підщепа – сіянці вишні магалебської.

Найбільш адаптованими до низьких температур зимового періоду (за зниження температури повітря другого лютого 2012 р. до мінус 23,0 °C) без ознак ушкодження відмічено 99 сортів та відбірних форм, серед яких 'Анонс', 'Міраж', 'Любимиця Туровцева', 'Червнева рання', 'Визнання', 'Момент', 'Т-14990', 'Т-12481', 'Т-15617'; меншу адаптивність (з підмерзаннями 1,0–30,0 %) проявили 64 сортозразки, в тому числі 'Дебют', 'Удівительна', 'Простір'.

Реакція сортів черешні на весняний приморозок мінус 1,3 °C (22 квітня 2015 р.) у період цвітіння була різною. З найбільшими підмерзаннями маточок зафіксовані сорти 'Ера' та 'Аншлаг' (45 і 49 % відповідно). Сорти 'Міраж', 'Казка', 'Шанс', 'Ласуня', 'Віха', 'Валерій Чкалов', 'Любимиця Туровцева' відмічені як зимостійкі (3–21 % підмерзань). Решта сортів, серед яких 'Зодіак', 'Темпоріон', 'Дачниця', 'Анонс', 'Талісман', 'Романтика' та 'Первенець', виділилися як високозимостійкі (без ушкоджень).

З комплексною стійкістю до основних грибних хвороб (кокомікозу та моніліозу) виділено сорти 'Анонс' і 'Первенець'.

Одним з основних показників адаптивності сорту є врожайність. З високими її значеннями (12,1–18,0 т/га) за період досліджень відмічені сорти 'Казка', 'Зодіак', 'Аншлаг', 'Удівительна', 'Міраж', 'Талісман', 'Темпоріон', 'Чорнявка', 'Приазовська', 'Народная', 'Удача', 'Славяночка', 'Вніманіє', 'Орифлема', 'Всплеск' та відбірні форми 'Т-15617', 'Т-6847', 'Т-16962'. Стійкими до дії дестабілізуючих чинників з найбільшою врожайністю (18,4–24,5 т/га) відмічені десять сортозразків, серед яких 'Імпульс' та відбірні форми 'Т-20672', 'Т-6001', 'Т-16523', 'Т-4180', 'Т-15295'.

За комплексом господарсько-біологічних ознак, стійкістю до несприятливих біо та абіотичних факторів докілька виділено сорти черешні 'Анонс', 'Зодіак', 'Талісман', 'Міраж', 'Первенець' та відбірні форми 'Т-15617'. Наведені сортозразки з високою адаптивністю важливі для широкого використання у селекційних програмах та промислового впровадження.